

ВПЛИВ ЗМІНИ ТЕХНОЛОГІЧНИХ УКЛАДІВ НА ЕВОЛЮЦІЮ АРХІТЕКТУРНИХ СТИЛІВ

Вахніченко О. В., к. арх., доцент, **Чукурна Є. О.**, здобувач
(Одеська державна академія будівництва та архітектури)

Архітектурні стилі, які зароджувались в рамках кожної історичної епохи розглядаються дослідниками, як результат панування певної традиції та культури. Безумовно, що архітектурні напрямки залежали від певного історичного етапу розвитку суспільства. Умови, які притаманні певним історичним епохам відбивались на архітектурних напрямках та стилях.

Дослідження еволюції архітектурних стилів свідчить про те, що на їх періодизацію впливають технологічні умови розвитку суспільства, економічний устрій, культурні уявлення та історичними умовами. Можна припустити, що на еволюцію архітектурних стилів значний вплив мають технологічні уклади та економічний устрій. Проаналізуємо це питання.

В періодизації основних архітектурних стилів традиційно виділяють наступні:

Романський стиль (X-XII ст.). Будинки в романському стилі лаконічні, позбавлені декору та ретельно вписані у навколишній природний ландшафт. У внутрішніх інтер'єрах мінімальні зручності. Замки і цьому стилі проектувались, як фортеці, з вікнами-бійницями, вузькими сходами та численними захисними спорудами.

Готика (XII-XV ст.). Архітектура цього періоду формувалася під впливом церкви, що призвело до створення будівель зі стрілчастими склепіннями та арками, високими шпилями веж, використанням різьблення як декору стін, встановлення вітражних вікон. Готична архітектура — це точне проходження вертикалі.

Ренесанс (Початок XV - XVI ст.) Стиль Відродження зародився в Італії, а потім поширився по всій Європі, причому у кожній із країн Ренесанс мав відмінні риси. З античної архітектури було взято ордерну систему, поверхи підпорядковані суворій горизонтальності, основні геометричні форми — квадрат, куб і прямокутник. Стиль Відродження - це початок використання декоративної штукатурки, нових будівельних матеріалів (теракота, майоліки та глазурованої цегли), різноманіття орнаментного декору.

Барокко (XVI - середина XVIII ст.). Засновником архітектурного стилю, що прийшов на зміну Ренесансу, вважається Мікеланджело

Буонарроті. Характеризується розкішним декором, химерним оформленням фасадів, використанням скульптурних композицій у внутрішніх інтер'єрах та прикраси садів.

Рококо (XVIII ст.). Наступний період архітектурного стилю є своєрідною варіацією бароко. Архітектура стала легшою, принцип пишної анфіладності приміщень замінюється раціональним розташуванням внутрішніх кімнат, велика увага приділяється витонченому декору та інтер'єрним прикрасам. Головний елемент стилю рококо — «рокайль», що є особливим орнаментом, схожим на морську раковину в облямуванні рослин і каменів.

Класицизм (XVII - початок XIX ст.). Вигострена симетрія, ясна геометрія просторових рішень та обов'язкова наявність колон — неодмінні умови для архітектури класицизму. Як ідеальні форми і лінії — зразки античної спадщини.

Ампір (XVIII-XIX ст.). Стиль, що з'явився у Франції, відрізняється поєднанням масивної геометрії простих архітектурних форм та повсюдним використанням в оформленні інтер'єрів та екстер'єрів символів військової атрибутики.

Романтизм (Кінець XVIII - початок XIX ст.). Саме в цей період архітектурних стилів відбувається переоцінка доктрин архітектури минулого, активно використовуються декоративні елементи зі східних культур та спадщина готики, з'являються перші металеві конструкції із чавуну, заліза та сталі. Будинки розглядаються як можливість індивідуалізації приватного життя та повна свобода її вираження в архітектурі.

Арт-деко (Кінець XIX - початок XX ст.). Стиль відрізняється симбіозом розкоші, художньої виразності та раціональною організацією простору. Планування будівель починалося з розробки внутрішніх інтер'єрів - саме під них вигадувався проєкт будинку. Використання зигзагоподібних та ступінчастих форм, різноманіття вишуканого декору, використання дорогих матеріалів та досягнень технологічного прогресу зробили архітектуру арт-деко фешенебельною та легко впізнаваною.

Модерн (1890-1910 р.р.). Сформувався у Європі наприкінці XIX століття. У модерні простежується відмова від прямих форм, кутів, відсутність симетрії. Перевага надається природним лініям, естетичній функціональності приміщень. Велика увага приділяється опрацюванню загальної архітектурної концепції всіх елементів та єдиного художнього оформлення.

Конструктивізм (Початок XX ст.). Виник у СРСР результати різкого протиріччя між вимогами нашого суспільства та існуючими

умовами довілля. Конструктивізм передбачає створення функціональних будівель, де будь-які конструкції та форми визначені виключно структурою його призначення. Архітектура даного періоду стає типовою, геометрія гранично лаконічною та позбавленою утилітарного значення.

Деконструктивізм (Кінець ХХ ст.). Засновником стилю є французький філософ Жак Дерріда, який проголошував необхідність створення конфлікту між тим, що людина бачить і тим, як вона це інтерпретує. Архітектура стає засобом вираження хаосу, де стерті всі просторові та геометричні стереотипи. У деконструктивізмі кожна лінія несе в собі власну динаміку, змушуючи будівлі рухатися, а форма стає інструментом для створення спеціально ускладнених конструкцій, які не припускають комфорту, а навпаки, доставляють незручності.

Хай-тек (Друга половина ХХ ст.). Відмінна риса хай-теку — максимальне використання технологічних досягнень, простота та чіткість просторових рішень, велика кількість матеріалів зі скляною та дзеркальною поверхнею, відсутність декору, задіяння як функціональні прикраси елементів інженерних систем.

Архітектурних стилів та напрямів існує безліч. Кожен період архітектурних стилів — це синтез минулого та сьогодення, заперечення доктрин та ламання усталених стереотипів або навпаки прикрашання та трансформація попередніх рішень. Крім історичних стилів та їх еkleктичних підвидів існують архітектурні напрями, засновані на національних етносах, що виникли в результаті квінтесенції європейської та східних культур, а також сучасні нео-стили.

Розглянута періодизація архітектурних стилів свідчить про те, що їх еволюція відбувалась в межах певних технологічних укладів. Під технологічними укладами прийнято розуміти групи технологічних сукупностей, що виділяються в технологічній структурі економіки, пов'язані один з одним однотипними технологічними ланцюгами.

Кожен такий уклад являє собою цілісну та стійку систему, в рамках якого здійснюється повний технологічний цикл, що включає видобуток та отримання первинних ресурсів, усі стадії їх переробки та випуск набору кінцевих продуктів, що задовольняють відповідному типу громадського споживання.

Періодизація та класифікація технологічних укладів з співставленням архітектурних стилів, притаманним їм, представлена в таблиці 1.

Таблиця 1.- Періодизація та класифікація технологічних укладів

Період розвитку	Ядро технологічного устрою	Архітектурні стилі
1770–1830 рр. Початок промислової революції	текстильна промисловість, текстильне машинобудування, виплавка чавуну, обробка заліза, будівництво каналів, водяний двигун	Романтизм
1830–1880 рр. Епоха пара	паровий двигатель, залізнодорожне будівництво, транспорт, машино-, пароплаво-будівля, вугільна, верстатострументальна промисловість, чорна металургія	Арт-деко
1880–1930 рр. Епоха стали	електротехнічне, важке машинобудування, виробництво та прокат сталі, лінії електропередач, неорганічна хімія	Модерн
1930–1970 рр. Епоха нафти	автомобіле-, тракторобудування, кольорова металургія, виробництво товарів тривалого користування, синтетичні матеріали, органічна хімія, виробництво та переробка нафти	Конструктивізм.
1970–2010 рр. Науково-технічна революція	електронна промисловість, обчислювальна, оптико-волоконна техніка, програмне забезпечення, телекомунікації, роботобудування, виробництво та переробка газу, інформаційні послуги	Деконструктивізм, Хай-тек
2010–2050 рр. Цифрова революція	біотехнології, засновані на досягненнях молекулярної біології та генної інженерії, нанотехнології, системи штучного інтелекту	

Література:

1. Шатов С.В., Богаченко С.В. Розробка концепту бази даних для цифровізації досвіду експлуатації будівель та споруд. *Український журнал будівництва та архітектури*. №1 (019), 2024. с. 150-154
2. Чукурна О.П., Тардаскіна Т. М. Менеджмент в цифровій економіці: навчальний посібник — Одеса : Астропринт, 2024. — 376 с.